

På kirkebakken

KONTAKTBLAD FOR DEN NORSKE KIRKE
MANDAL, HOLUM, HARKMARK OG SKJERNØY

NR 6 - 2018 > ÅRGANG 64

*Vi ønsker våre lesere en fin adventstid,
en god jul et godt nytt år.*

LEDER

Da er dagen kommet for at jeg skal si takk for meg i denne spalten og i dette bladet. Jeg har vært redaktør av menighetsbladet, etter hvert På kirkebakken, i fem gode år, og jeg må si jeg er svært takknemlig for det jeg har fått være med på. Det har vært flotte mennesker med i redaksjonen, vi har samarbeidet godt og har villet utvikling. Og jeg har lært mye, både det å teknisk være med å utforme et blad, all administrasjon rundt det og ikke minst av alle de menneskene jeg har fått møte gjennom portretter, intervjuer og samtaler i og rundt bladet.

Derfor er det lett for meg å si takk! Takk for at jeg fikk tilliten, takk til alle som har vært med å dra, til alle som har lest, til dere som har gitt tilbakemeldinger; ja, takk for et brennende engasjement, både for og mot. Jeg har fått ros og masse kjeft, som alt på sitt vis har gjort meg til et litt klokere menneske. Håper jeg.

Bladet har endret seg mye på disse fem årene og vil fortsette å endre seg i takt med tiden og menneskene rundt. Livet er i endring, stadig. Vi tar valg og utsettes for andres valg som gjør at veien vi går på skifter kurs. Det skal ikke mange skrittene til før utsikten plutselig er en helt annen. Det er det som er spennende med livet. Men også utfordrende. Det skal så lite til. Nesten ingenting før kursen er endret og livet er snudd.

Jeg er et annet sted nå enn jeg var for fem år siden, det er menighetsbladet også. Det har vært veldig spennende, jeg har virkelig likt å jobbe med bladet. Jeg må innrømme at det er litt hardt å gi det fra meg, men jeg tror at det er riktig. Nye stemmer skal høres, utviklingen skal

gå videre. Lykke til.
Og takk for meg.

Johanna

«TREKKSPILLPASTOREN»

Navn:	Kåre Rosseland
Alder:	83
Bosted:	Mandal
Født:	Posebyen i Kristiansand
Sivilstand:	Enkemann etter å ha vært gift med Ragnhild i 59 år, og som døde i 2017
Barn:	Siren Margrete
Barnebarn:	7
Oldebarn:	2
Yrke:	Lærer og rektor (pensjonert i 1998)

Av Tom Midtbø Dahl

Menighetsbladet klarer å presse inn et intervju med en travel Kåre Rosseland i hans hyggelige leilighet på Vestnes. Nettopp ankommet fra nok en vellykket tur med trekkspillklubben til Kanariøyene. Ganske så oppglødd i og med at Start leder 1-0 over Rosenborg i cupens semifinale!

- Trekkspillpastoren?

- Ja, Atti (Eikås red.anm.) kaller meg det. Jeg har spilt trekkspill i klubben i 20 år. Et fantastisk miljø sammen med fantastiske mennesker. Når vi er på reise med klubben, må jeg hver søndag kl. 11.00 ta ordet. Noen kaller det andakt. Jeg mener det heller er refleksjoner over tro og liv.

Jeg har ikke svar på mye. Og jeg er opptatt av å ikke sette mennesker i båser. Jo eldre jeg blir, jo mer ydmyk og forundret blir jeg over skaperverket. Det må være noe større bak alt dette. Jeg tror på noe godt etter døden.

Jeg mistet min Ragnhild etter 59 års ekteskap. Hun var syk i 4-5 år før hun døde. Jeg er ikke bitter. Bare takknemlig for et fantastisk liv sammen med henne. Men savnet er stort.

- Det å få være med i Trekkspillklubben, få spille på «Tro og Liv», få være med når Reidun (Bruskeland red.anm.) ringer fra Frivilligsentralen (som Kåre var med og stiftet). Få være sammen med gode barndomsvenner fra Kristiansand; få delta i LIVET; det gir livet mening og verdi!

- Det største jeg har opplevd var å få holde mitt nyfødte oldebarn; velskapt og perfekt. Jo, livet er godt og meningsfylt.

Livet som lærer og leder

Kåre har undervist på alle trinn fra 1. klasse til siste trinn på videregående. Han har vært rektor på Blomdalen og Lindesnes ungdomsskoler. I fem jobbet Kåre sammen med Ragnhild i Afrika.

- Jeg har tapt en del av mitt hjerte til Namibia. Jeg har kontakt med tidligere elever, og støtter en skole der nede. Jeg er overveldet hvor iherdige lærere og elever er for at eksamen skal beståes. Og overveldet over hvor omsorgsfulle og tilfredse menneskene er. Det går mye bedre materielt sett i Namibia nå etter selvstendigheten landet fikk i 1990. Overflod av materielle verdier er ikke synonymt med lykke.

Jeg har mange ganger vært takknemlig for at jeg så den lille annonsen i «Fe-vennen» om at NORAD søkte etter realister til Zambia. Min mor ville sagt at det var «en styrelse».

Talte i borgerlig konfirmasjon

- Som leder av Mandal kirkelige fellestråd talte du i sin tid i borgerlig konfirmasjon?

- Jeg avtalte følgende med min gode venn Reidar Eeg: hvis han

ville være med meg på bedehusets talerstol, så skulle jeg tale til konfirmantene i den borgerlige konfirmasjonen.

Det handler igjen om å komme seg ut av egen boble. Og ikke dømme eller sette mennesker «i båser».

Tida går fort i god samtale med et interessant menneske mange erfaringer og stor livsvisdom. Start har tapt 1-2. Og Kåre runder av med en historie fra sin tid som rektor ved Lindesnes ungdomsskole:

- Hver måned i et skoleår samlet jeg 7. klassingene for å fortelle om utelukkende positive og hyggelige ting fra skolehverdagen jeg hadde notert meg i måneden som hadde gått. Jeg avsluttet alltid med trekkspill og en sang om omsorg og mot mobbing. Jeg sto der ti ganger og sang alene. Kanskje noen jenter som spedit prøvde å bidra. Men jeg konstaterte at dette budskapet «falt på steingrunn»!

To år etterpå sto jeg med de samme elevene nede i den mektige «katedralen» i saltgruvene i Krakow. Vi var på skoletur med de hvite bussene. Guiden sa jeg måtte få elevene til å synge en sang, i og med det var så fantastisk akustikk der. «Aldri i livet», sa jeg. Disse elevene er det dessverre ikke en lyd å få ut av. Det vet jeg!

Da stilte de seg opp og sang av full hals «anti-mobbesangen» jeg hadde stått og sunget solo i ti måneder. Da rant tårene på en gammel lærer. Det nytter!

Kåre Rosseland ønsker alle menighetsbladets lesere en riktig god jul. Og har et stort ønske for byen og kirka:

- Tenk om vi i forbindelse med det nye kirkesenteret fikk til et kapell der man kan finne stillhet og ro midt i byens travelhet og larm! Vi trenger tid til stillhet og refleksjoner.

«Når du ser en venn»

Tekst og melodi: Frank Nordli

Når du ser en venn som trenger hjelp og trøst og gode ord, er det du som har fått sjansen til å være venn og bror.

Når du ser en venn som gråter for at andre gikk sin vei, skal du rekke hånden frem og si, men jeg er glad i deg.

Gud er over alt og alle, han er alles gode far. Han gir kraft fordi han er og blir som han bestandig var.

Derfor kan vi være trygge, derfor kan vi stole på at hos kjærlighetens Gud er alltid trøst og hjelp å få.

HVA SKJER?

JULEKONSERT I HARKMARK KIRKE 11. DESEMBER

Tirsdag 11. desember kl. 19.00 er det Harkmark sin tur til å få julestemningen på plass.

Harkmark blandakor har i mange år stilt trofast opp og holdt flotte julekonserter i Harkmark kirke. Koret har 32 medlemmer og dirigent er Tone Vetnes. De har i år med et par gjester, Arnfinn Tørresen og Thorvald Kåløy. Menighetsutvalget serverer gløgg og pepperkaker etter konserten.

DEN STORE KORJULEKONSERTEN I MANDAL KIRKE, 9. DESEMBER

Også i år ønsker vi å invitere byens innbyggere til Mandal kirke for å oppleve julestemning laget av byens kor. Dette er en tradisjon som går helt tilbake til 1964 da organist Lillesund samlet byens korekrefter til en felleskonsert i Mandal kirke. Konserten er 9. desember kl. 18.00. Mandal menighet inviterer små og store til å komme. Det vil bli mulighet til å gi en gave til Haydom.

JULEKONSERT I HOLUM 28. DESEMBER

Ungdommer fra Mandal, Holum og Skjernøy vandrer hjem fra hver en verdenskrok, og gleder seg over å kunne ønske deg hjertelig velkommen til et kulturelt høydepunkt i romjula.

Kl. 18.00 er det duket for julekonsert i Holum kirke, med kor og band for anledningen, solister og andre innslag. Etter konserten inviteres til kveldsmat og tradisjonell fjerdedags-juletefest på Holum bedehus (ca kl 19.30). Kollekt til Blå Kors.

Margrethe Lans Syvertsen, Sunniva Fuglestveit og Stein Ole Kolstad Varhaug

ÅPEN JULEFEIRING 2018

Også i år blir det Åpen julefeiring i Frelsesarmeens lokaler. Frivilligsentralen, Frelsesarmeen og Mandal menighet står sammen om å invitere til feiring på selve julekvelden fra kl. 17.00. Nødings Delikatesse leverer julemiddagen og Edgars Bakeri stiller med marsipankake til alle gjestene. Vi ønsker velkommen til alle som vil delta som gjester denne kvelden og til alle dem som kan tenke seg å bidra som frivillige. Hvis du er interessert i å delta kan du melde deg til Frivilligsentralen, 38 26 88 33/ 908 58 565, mandal.frivilligsentral.no.

Varmt velkommen!

TIL ALLE SOM GÅR I 1. KLASSE I HOLUM!

VELKOMMEN TIL
JULEVERKSTED PÅ BEDEHUSET

Tirsdag 11. desember etter skolen!

Bli med å lag pynt til juletreet i Holum kirke.

Vi håper å se deg!

Påmelding innen mandag 10. desember på nettsiden: mandal.kirken.no

Hilsen
Dåpsutvalget i Holum menighet

STØRST AV ALT

TROSOPPLÆRINGSOVERSIKT

Juleverksted for 1. klasse
på Holum bedehus tirsdag 11. desember.

Kick-off
av konfirmantåret lørdag 12. januar.

Babysang
har oppstart av nytt kurs torsdag 10. januar og går over seks ganger. Påmelding til Lotte Ploug på e-post: lpa@mandal.kirken.no

Juniorkonfirmantleir
er fredag og lørdag 8. - 9. februar og gudstjeneste søndag 10. februar. Leiren er for 5. klassinger og er på Solstrand leirsted. Invitasjon kommer i posten.

Ungdomskoret Choral
øver onsdager kl. 19.00 - 20.30 på Menighetshuset og for ungdommer fra ungdomsskolealderen og oppover. Vi ønsker flere sangere ... både gutter og jenter.

KVELDSBIBELSKOLEN

Kveldsbibelskolens første samling til våren er 22. januar på Menighetshuset kl. 19-21.

Tema: "Den som hjelper den fattige gir Gud ære."
Jan Inge Revheim underviser.

LYST TIL Å SYNGE I KOR?

Mandal Kantori tar igjen inn nye medlemmer i fra januar 2019. Koret øver i Mandal kirke hver torsdag fra kl. 19.00 til 21.30.

Mandal Kantori ble stiftet i 1988 og er et allsidig kor med mange musikalske kvaliteter og et godt sosialt miljø. Vi synger alt fra klassiske verk til gospel, salmer, pop, viser, jazz, country m.m. Foruten egne konserter har vi hatt gleden av å samarbeide med flere profesjonelle sangere og musikere.

Variasjonen fra å opptre i Kilden med fullt symfoniorkester og operasangere, til å ha konsert med f.eks. Sigvart Dagsland, Maria Arredondo, Hanne Krogh, Helene Bøksle med deres musikere har vært til stor inspirasjon og glede for oss i årenes løp. Koret har også gitt ut to CD plater og har reist på utallige turer i inn- og utland.

Er du glad i å synge og er mellom 20- 65 år kan kanskje dette være noe for deg?

Ta kontakt med dirigent Britt Turid Madsen på btm@mandal.kirken.no.

NYTT FRA STABEN

Dianne Lauen Singstad
er ansatt i Mandal kirkelige fellestråd som konsulent i 50% stilling f.o.m. 1. november 2018.

Henriette Madsen Reiersen
er ansatt i Mandal kirkelige fellestråd som konsulent i 80% stilling f.o.m. 1. januar 2019. I dag er hun engasjert i 50% stilling.

Bjørn Sandberg
er engasjert i et vikariat som kirkegårdsarbeider i Mandal kirkelige fellestråd.

BARNDOMSMINNER RUNDT JUL

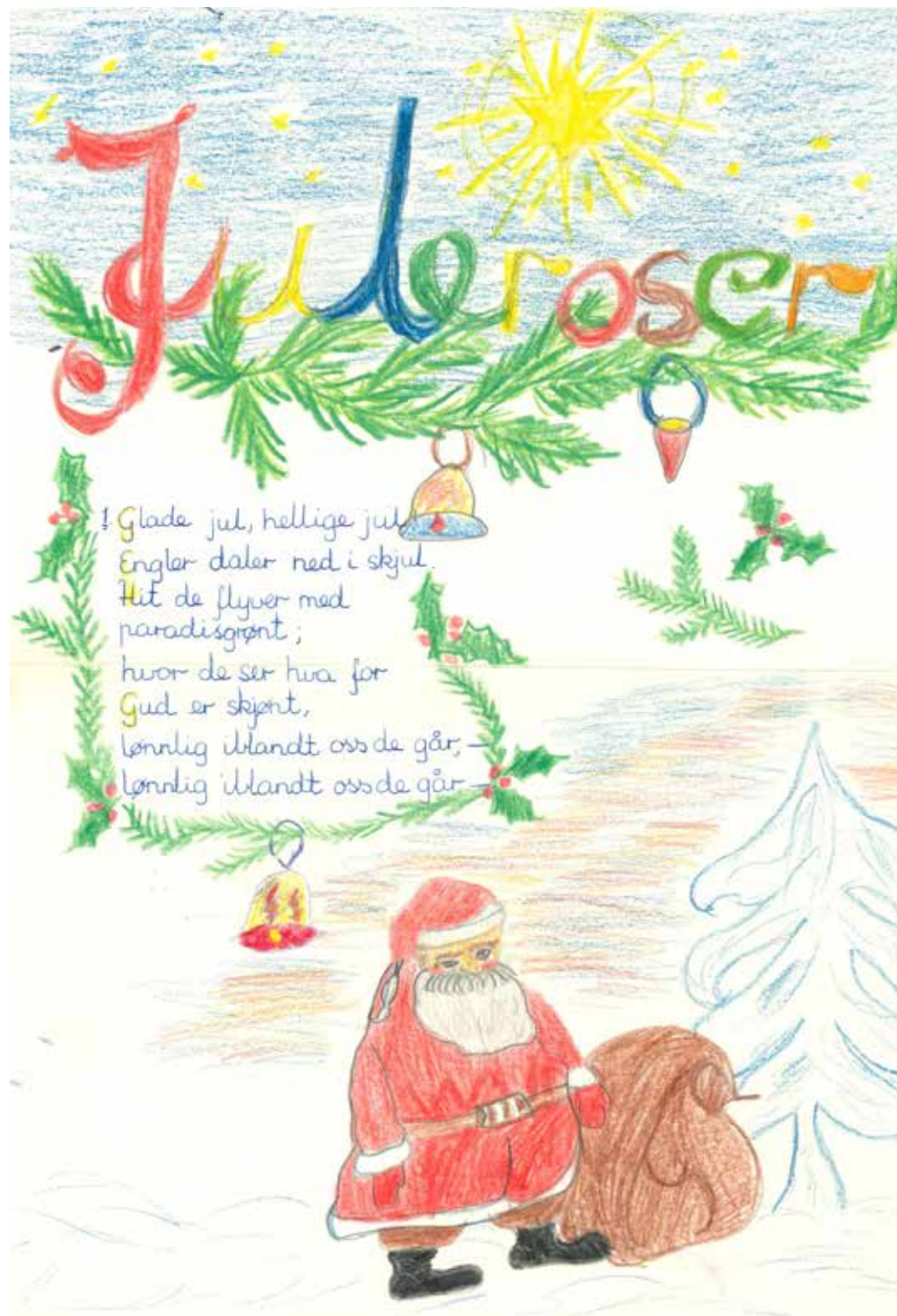
Av Mari Sørensen

Etter mye bading og lek gjennom sommeren, begynte skolen, og med den nye prosjekter.

Vi venninnene på Sanden mente at det nå slett ikke var lenge til enda en gledelig begivenhet, - nemlig julen og dens forberedelser. Tidlig på høsten var vi i gang. Julegaver måtte handles inn eller lages. Heldigvis hadde tvillingsøsteren min og jeg en skjønn tante Anna som var svært kreativ. Hun samlet på bøkehamser, fine fiskeben og kastanjer, - alt fra naturen, - som hun lærte oss å lage nåler og smykker av. Disse kom vel med som julegaver, ettersom pengepungen var heller slunken.

Men ukepengene vi fikk ble spart, og så kunne vi begynne innspurten hos Karsten Tregde. Han jobbet i jernvarehandelen der som nå Smoi befinner seg. Karsten visste alltid hva våre familiemedlemmer trengte. «Akkurat denne trenger Theodora på kjøkkenet!» Og så ble en fin potetskreller flott pakket inn. I parfymieriet over gangen kjøpte vi sepefigurer til barna i familien, 4711parfyme til farmor og mormor og Old Spice til mennene. Veldig spennende var det også å gå helt opp i brokrysset til Borghild Klev.

- Hun elsket å vise frem bjørner og klovner som hoppet rundt på disken og spilte eller danset! De var nok litt for dyre for våre lommebøker, men hun hadde også andre smårter som passet oss veldig godt. I Anna Sveindals bokhandel over gaten kunne vi ønske oss bøker som «Flette Mette», «Bobseybarna», «Marens lille ugle» eller «Far til fire». Gjennom mørke høstkvelder gledet vi oss over å vise hverandre

hva vi hadde kjøpt til de andre familiemedlemmene. Gavene ble pakket inn og pakket opp så mange ganger at når julaften kom var papiret heller aldri så lite medtatt!

Heldigvis vokste vi opp i en nøysom tid. Vi hadde det vi trengte, men ingen overflod. Ønsket vi oss ting til jul, var vi slett ikke sikker på å få det. Min tvillingsøster var veldig flink til å finne gjemmestedene der mor hadde lagt julegavene. På mor og fars soverom klatret hun opp på en stol og strakte seg opp til det øverste skapet der gavene lå, mens jeg stod under like ivrig av spenning og sa at vi ikke hadde lov! Foreldrene våre kjente oss nok så godt at vi raskt ble gjennomskuet når gavene ble delt ut julekvelden.

Alle julesangene ble øvd inn, og så pugget utenat. Frøken fortalte nydelige historier om engler, gjeterne og Jesusbarnet, og vi tegnet alt sammen etter hvert som historiene ble fortalt.

Adventskransen var en enkel smijernstake med fire lys, og 1. søndag i advent ble det ene lyset tent, og så gikk det slag i slag. Denne første søndagen i advent dro vi av sted hele familien for å se på juleutstillingen i butikkene. Etter flere dager med gråpapir foran vindusrutene var nå all verdens herligheter avslørt! Her fantes nisser på sykler, juletoget på skinner og Jesusbarn i krybben med engler svevende høyt i sky! Vi var mektig imponert! Kalde og spente gikk vi glade hjemover med hodene fulle av forventning. - Julen var virkelig i anmarsj! På skolen fikk vi barna tegne kristtorn- og granbarguirlander med 24 utente lys på tavla. 1. desember fikk det første lyset flamme, og så etter hvert de andre 23 andre lysene. Alle julesangene ble øvd inn, og så pugget utenat. Frøken fortalte nydelige historier om engler, gjeterne og Jesusbarnet, og vi tegnet alt sammen etter hvert som historiene ble fortalt.

1. desember åpnet vi julekalenderen, og inni den var det en liten, flat plastfigur bak et julebilde. Figuren tredde vi på ei snor til et lite armbånd. Vi var lykkelige, og lurte hver dag på hva kalenderen inneholdt. - Samtidig begynte mor på julematen. Alt skulle lages fra bunnen av. Sammen med

nabokona stekte de smultringer, men resten av baksten tok mor og oss ungene seg av. Ekstra gøy var det å lage lyse kakemenn som vi etterpå malte med konditorfarge. Far var veldig glad i marv-postei, og de ble bakt etter alle kunstens regler i sandkakeformer med mandelfyll!

Sandkakeformene brukte vi også inne hos tanta Anna som bodde i samme hus som oss. - Der lagde vi flotte vannliljer av stearin med en liten veke oppi, og så lot vi dem seile på en sjø i en glassbolle. Hun lagde også karameller med oss, som vi pakket inn i cellofan, - og vi syns stemningen var til å ta og føle på!

Så ble et helt grisehode kjøpt inn og kokt. Dette lagde mor persesylte av. Også lammeside ble anskaffet og skapt om til rull. Syltelabber og tunge ble kokt, og sursild ble fint dandert på små glass. Det eneste mor nektet å lage var jur. Far var vant til å spise det hos farmor og farfar som også bodde i samme hus som oss, men det fikk han spise der inne, mente mor!

Lille julaften var både hektisk og spennende. Hele huset ble rengjort, sølvet pusset, og så ble juletreet hentet inn! Tidligere hadde far og den eldste av brødrene mine handlet inn juletre både til oss og farmor og farfar. Viktigst var det for min bror at vi fikk det høyeste treet, med det resultat at vi også nesten hvert eneste år fikk et nytt stjernemerke i takpappen! Farfar derimot var så nøye med formen på treet at han podet inn ei grein eller to der han syns noe manglet! Treet ble pyntet med flagg, glitter, kurver og lenker. Tidlig hadde vi laget hjertekurver og papirlenker sammen med mor og far, -noe vi ungene syns var veldig stas. I vårt hjem regnet vi far som den mest kreative, men når mor laget et lite hus av ei skoese, bomull til snø med et lite speil oppi til is, og med små nisser i det lille snølandskapet, - ja, da ble vi mektig imponert! Endelig ble det kveld lille julaften, - og vi lagde marsipan! Mor trillet kuler som hun la valnøtter, geletopper eller Non Stop oppi, mens far formet gulrøtter, kantareller og moreller. Vi ungene koste oss, spiste litt og skapte våre egne produkter.

Kvelden før julaften var full av forventning, og da julemorgen kom, fikk vi mast oss til å åpne pakken fra «tante» Nora, mors gode barndomsvenninne, som alltid ga oss flotte presanger De to hadde vokst opp ved siden av hverandre i Åsmund Vinjesgate, og vi elsket når hun kom på besøk. Gavene fra henne var alltid spesielle, tenk, en gang

kom de helt fra London, fordi hun hadde en bror som bodde der!

Jeg tror ikke vi tenkte på alt det de voksne forberedte til jul, men vi satte i alle fall pris på alt som ble tilberedt. Julemåltidet før vi gikk til kirke gledet vi oss alltid til. Da hadde vi kakao med krem, nybakt loff, alt det gode pålegget som ble tatt hull på for første gang, -også en halv hummer til hver! Mette og gode gikk vi mot kirken, men før vi kom så langt, satte vi av far i Store Elvegata hos fru Ålefjær, mors tidligere hybelvertinne, der de to spilte kinasjakk mens vi var i kirken! Far drev møbelforretning på Sanden, og etter å ha levert stoler, bord og sofaer hele dagen, fordi alle skulle ha det levert på selveste julaften, pleide han som regel sove i kirken. Derfor ville mor helst at han ble igjen der, og så gikk hun sammen med oss fire barna til kirken. - I fin julestemning hentet vi far med oss hjem, og så fikk vi samtidig sagt «God jul» til fru Ålefjær!

Julekvelden tilbrakte vi enten sammen med mors eller fars familie annet hvert år. Fars familie bodde i byen og mors familie på Sjølingstad. Skulle vi dit ble vi flott fraktet frem og tilbake av Johan Nilsen som kjørte drosje. Vi hadde ikke bil før vi var 10-11 år gamle. Julemiddagen bestod av kokt torsk enten med gulrøtter som hos mormor, eller syltet gresskar som hos fars familie.

- I byen sang vi farfars favorittsalme «Deilig er jorden» som bordvers, og når torsken var spist, skulle det vaskes opp! Det var uutholdelig for oss barna! I mellomtiden fant vi hver vår stol og gjorde oss klare til pakkeåpning.

Juletrengang var obligatorisk hvert år, og etter at alle julesangene var sunget, tok vi «Reven rasler over isen» og «Så går vi rundt om en enebærbusk». Når vi så inntok kaffemåltidet med all den deilige julebaksten var det ganske så godt å leve!

1. juledag var vi samlet alle 15 i familien for å feire farfars fødselsdag med mye sang, juletrengang, utkleddning og opptreden.

- Siden gikk det slag i slag med juletre-fester og flere julebukkrunder i nabolaget.

Skolen begynte igjen, - og vi kom hjem til ei juletretribbet stue der all stasen var borte, og det var et HELT år til neste jul!

STORE OG SMÅ HAR TANKER OG DRØMMER OM JULEHØYTIDEN

Ulike familier planlegger og gjennomfører feiringen på ulik måte. Juletradisjoner kan være så mangt ...

Av Øyvind Braadland

Else Marie Farestad gleder seg til juledager sammen med barn og barnebarn.

Har du julemenyen klar, Else Marie?

I Sverresgate bor Else Marie Farestad. Hun har fire voksne barn, og alle barna og familiene deres holder til i nærheten. Alle bor nemlig i Mandal!

- Jeg trenger ikke å bekymre meg for forberedelser til julekvelden, forteller Else Marie. - Jeg er nemlig så heldig at jeg hvert år blir invitert til et av barna mine og feirer julaften sammen med dem. Så blir det å gå på rundgang! Men på 1. og 2. juledag er det jeg som står bak grytene. Da inviterer jeg barn, svigerbarn og barnebarn til stort juleselskap.

Else Marie forteller at hun og Per Ivar, mannen hennes, vanligvis pleide å spise torsk på julekvelden. Men de senere årene, når hun nå også er blitt alene, blir det ofte pinnekjøtt eller ribbe som tilberedes. Riskrem er det selvskrevne dessertvalget. Else Marie synes at fokuset på gaver lett kan få for mye plass og stå i veien for julens egentlige innhold. Hun ønsker å gi gaver, ikke minst til barnebarna, men gir

gjerne gavekort slik at barna kan benytte pengene til noe nyttig.

- Ellers gleder vi oss til å samles, store og små, i kirka på julaften. Det er en tradisjon vi gjerne vil videreføre, sier Else Marie.

Familien Farestad hadde til sammen tolv år som misjonærer i Kamerun. Per Ivar var styrer på en bibelskole og Else Marie underviste kvinnene. Tre av deres fire barn ble født i Kamerun. Der var 1. juledag den store festdagen. Gudstjenestene kunne vare både to og tre timer. Det ble sunget og danset, og kvinnene kom med vel-smakende kjøttretter.

- I juledagene som fulgte, reiste vi ut i distriktene og holdt gudstjeneste i flere små menigheter. Da var også fellesskapet rundt måltidet viktig, forteller Else Marie.

Nadeen, Annabella, lille Elias og Gaby trives i Mandal.

«Mandal er blitt vår by», sier Nadeen og Gaby

I Morten Baads vei på Malmø møter jeg ekteparet Nadeen Elias Tarboush og Gaby Elias Chamoun sammen med datteren Annabella på fire år og lille Elias Gabriel som bare er noen dager gammel.

Nadeen og Gaby kommer fra Syria og trives svært godt i Mandal. - Nå er Mandal blitt vår by, sier de begge.

Snart har de vært fem år i Norge. Gaby arbeider på NAV som tolk og medhjelper for våre nye landsmenn. Nå er Nadeen hjemmeverende og passer barna. Hun har startet på utdannelsen som barne- og ungdomsarbeider, og så snart hun får anledning vil hun fullføre den.

Hva var det som førte dem til Norge? Gaby forteller at de hadde valget mellom enten å ta tydelig parti i krigen, eller forlate landet. De valgte det siste, og derfor er storfamilien spredt over flere land både i Norden, i Europa og i Canada.

- Vi ble tidlig kjent med sokneprest Eva Marie Jansvik, og Nadeen og Eva Marie er blitt gode venninner. Vi har også fått andre venner i byen. Snart skal vi ha barnedåp for lille Elias Gabriel, og det blir i Mandal kirke. Men vi må også markere dette sammen med familien vår. Antakelig i Tyskland, sier Gaby, - for der har jeg mine foreldre.

I år skal familien feire julekvelden og juledagene i Mandal. - Vi ville gjerne ha vært sammen med min familie i Tyskland, men det er ikke så lett å reise med lille Elias Gabriel. Kanskje vi får besøk av min fetter fra Farsund, forteller Gaby.

Når det gjelder mat, sier Nadeen at nesten hver eneste by i Syria har sin egen mat-tradisjon. Ofte serveres det flere retter i julehøytiden. En rett laget av grønnsaker, litt tomat, veldig mye persille, olivenolje, couscous og kyllingkjøtt eller lammekjøtt med løk er svært vanlig. Retten ligner en slags pai, og det er kvinnene som står for tilberedningen.

De begynner også å bli vant med norsk mattradisjon. Pinnekjøtt er godt, synes de, og torsk kan de gjerne spise, men da liker de den best stekt, - ikke kokt i vann, slik sørlandsk tradisjon tilsier.

Familien forteller at de i liten grad har pleid å gi gaver til hverandre i julen. - I vår kultur har det heller vært vanlig med gaver til nyttår, selv om noen også gir gaver ved juletider. Men uansett tidspunkt for gavene, er det bare barna som får gaver. De voksne må klare seg uten, forteller de. Kanskje noe å tenke på for oss andre også, vi som ofte «har alt», men likevel er opptatt av å kjøpe?

Gro-Kersti og Arild gleder seg til barna kommer hjem til jul

Gro-Kersti Svindland Førund og Arild Førund bor på Hogganvik i et koselig, herskkelig hus like ved Hogganvikstjønnen. De har tre barn; André, Ruben og Miriam Marie. Alle tre kommer hjem for å feire jul. - Vi venter med å pynte juletreet til lille julaften, og selv om barna nå er voksne, er det viktig for dem å være med

Gro-Kersti og Arild Førund er frivillige medarbeidere i gudstjenesten.

på juleforberedelsene. Et år hadde vi pyntet treet før barna kom hjem, og da ble André veldig skuffet, ler Gro-Kersti.

Ellers legger familien vekt på å la adventstiden få prege dagene i desember. Forventningen og gleden over frelseren som skal bli født, preger hjemmet på Hogganvik. Gro-Kersti forteller at de, da barna var små, benyttet en adventskalender bestående av 24 småbøker som de leste fra hver dag. Fremdeles legger de vekt på adventstiden som en forberedelsestid. De tenner adventslys, synger sammen og tenner gjerne røkelse som sprer godlukt i stua. Profetiene om fredsfyrsten fra Mika og Jesaja leses gjerne. Den lilla adventsfargen preger hjemmet, og julerødt blir det ikke før på lille julaften!

- Julekvelden feirer vi i år i hjemmet vårt på Hogganvik sammen med barn og foreldre. Etter gudstjenesten i kirka samles vi til god mat og hygge. Pinnekjøtt står på menyen, forteller Arild, selv om han innrømmer at han savner torskemiddagen som alltid var tradisjon hjemme da han var barn. Men før maten kommer på bordet, holdes tradisjonen i hevd: juleevangeliet fra Lukas 2 leses. Et godt budskap kan gjerne høres flere ganger!

Både Gro-Kersti og Arild er aktive i Mandal menighet. De kan vanskelig tenke seg en julefeiring uten samlingene i Mandal kirke julaften og juledag. Gro-Kersti er frivillig tekstleser, og Arild er frivillig klokker.

I tillegg har de i flere år sunget i Mandal kantori og deltatt i koret på høytidsgudstjenesten første juledag.

Gro-Kersti og Arild forteller at de for to år siden gjorde et eksperiment som de kan anbefale andre også å prøve.

- Vi hadde lyst til å invitere en innvandrerfamilie hjem til oss på julekvelden. Etter ulike henvendelser fikk vi kontakt med en familie som ikke hadde store planer om egen feiring og som gjerne ville komme. Det ble en svært hyggelig julekveld, forteller de to.

- Siden har vi holdt kontakten, og nå regner vi denne familien som våre nære venner!

Vi forstår at familien på Hogganvik gleder seg til jul. De holder tradisjonene i hevd og ser fram til de ulike samlingene i menigheten. De legger vekt på å ha et gjestfritt hjem hvor alle skal føle seg velkommen.

- Og så må vi alltid ha med oss en bra julekonsert før jul. I år ha vi bestilt billetter til Oslo Gospelkor sin julekonsert i Kilden. Det gleder vi oss også til, sier de begge.

Hvem var de? Et portrett-galleri

Folk som har betydd noe i lokalmiljøet blir veldig fort glemt når de er borte. I denne artikkelserien gir vi en presentasjon av et utvalg «mandalitter» gjennom tidene. Mandalitter - i anførselstegn - betyr at vi er romslige med definisjonen. Det kan være folk som er født og oppvokst i Mandal, og som har hatt hele sitt aktive liv her. Det kan være folk som har hatt deler av sitt liv her, evt er født her og så har gjort seg bemerket andre steder i verden. Serien blir til underveis, og presenteres av Gustav Reiersen, Knut Lindseth og Håkon R. Sødal. Har leserne tips til hvem som kan hentes frem fra glemselen, er vi takknemlige for det. Med seks nummer i året blir det begrenset hvor mange som kan vies plass, men over tid vil dette gi oppmerksomhet til et forhåpentligvis representativt utvalg av betydningsfulle mandalitter i vår nære eller fjerne fortid.

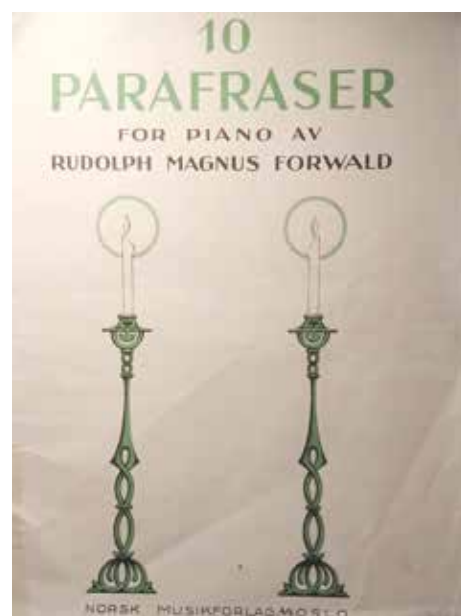

JULEPARAFRASENES FAR:

HVEM VAR RUDOLPH MAGNUS FORWALD?

Vi går langt tilbake i tid også i denne portrett-artikkelen - litt over hundre år; til en av de mange organister som har tjenestegjort i Mandal kirke. Vi er i tiden rundt forrige århundreskifte, og før det nåværende «Sauer-orgelet» ble anbragt i kirken (1923).

Av Håkon Sødal

Rudolph Magnus Forwald tiltrådte stillingen som organist i Mandal i 1894, og var tilsatt til 1904. Han var imidlertid ikke den første i Forwald-familien som innehadde denne stillingen. Mandal kirke fikk sitt første orgel i 1840, og Ludvig Sverre Forwald (1813-1889) var kirkens aller første, faste organist (1840-1843). Dette er Rudolph Magnus' far. Mellom dem var det tilsatt hele syv organister, med forskjellig tjenestetid. Det må ha vært en spesiell opplevelse for Rudolph Magnus å bekle den samme stillingen som hans far hadde hatt, godt og vel femti år før.

Selv ble Rudolph Magnus født i Stavanger, over tyve år etter at faren var flyttet fra Mandal, så noen oppvekst her hadde han ikke. Men helt tilfeldig at han havnet i Mandal, kan det neppe ha vært.

Rudolph Magnus Forwald ble altså født i 1869. Da er det passende å gi ham litt oppmerksomhet - idet vi går inn i et jubileumsår for ham. Det blir imidlertid et jubileum vi må anta at de aller færreste vil vite feire!

Utdannelse

Rudolph Magnus tok utdanning i hhv. Leipzig, Kristiania og København:

- I Leipzig var stjerne-organisten Paul Holmeyer hans lærer ved konservatoriet. Der studerte Rudolph Magnus i to år.
- I København var han elev av Gottfred Matthison-Hansen, en toneangivende dansk komponist og organist. Det var Matthison-Hansen som for alvor gjorde det danske publikum kjent med César

Francks og Franz Liszts orgelmusikk. Han var også en forkjemper for Richard Wagners musikk i Danmark, og en av Edvard Griegs nærmeste, danske venner. Rudolf Magnus fikk med dette betydningsfulle innspill til sin musikalske vandring. København-miljøet var jo også en port inn mot det øvrige europeiske musikklivet.

- I Kristiania studerte han med komponisten og organisten (og i perioden 1887-1916 domorganist) Christian Cappelen, som også hadde hatt et opphold ved konservatoriet i Leipzig.

Jeg nevner disse detaljene fordi vi skal vite at om man bekler en stilling i en - den gang - forholdsvis liten by som Mandal, så betyr ikke dette at det skortet på akademisk dannelse og kontakt med de store musikk-miljøene i Europa.

Flere arenaer

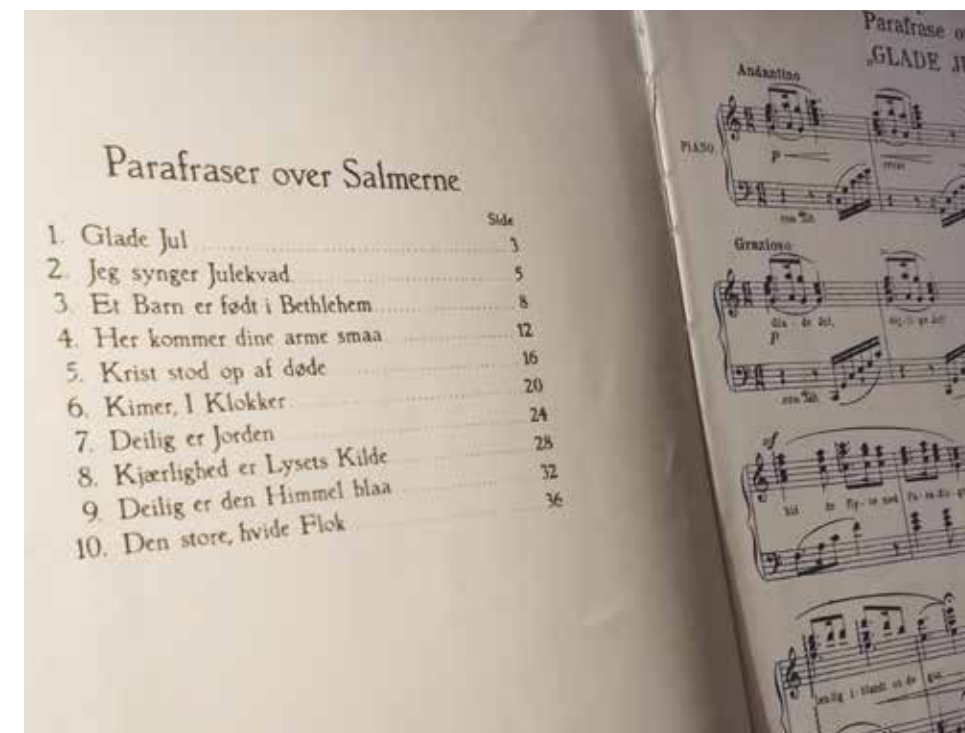
Orgelkrakken var ikke det eneste sted hvor organistene utfoldet seg musikalsk i Mandal. Forwald var i ca fire år dirigent for Mandal Musikkorps. Det går historier om ham som dirigent for korpset, nemlig at han var «både elsket og hatet, det siste for sin grundighet». Som kordirigent stilte han også store krav, blant annet krevde han flere ekstraøvelser i uken før viktige opptredener. Forwald var dirigent også for Mandals Sangforening, slik flere av organistene ved Mandal kirke har vært. For Forwalds del gjaldt dette hele hans tid i Mandal - altså i ti år.

Man kan lure på om de mange organistenes mer «verdslige» karriere i byens musikkliv har å gjøre med at de også trengte et musikalsk «fristed». Der kunne de utfolde seg utenom det biskoppelige tilsyn, med hele sitt musikalske register. I Mandal bys historie nevner Bjørn Slettan eksempelvis at Rudolph Magnus også opptrådte som dirigent for et ensemble som i 1903 kaltes «Mandals stryge- og blåser-orchester». Om dette var en engangsforeteelse med tanke på en felleskonsert med Sangforeningen dette året, eller om det var et orkester som hadde en lengre levetid, oppgis ikke.

Etter sin tjenestetid i Mandal fortsatte Forwald sin karriere som organist i Oslo, først ved Jakobs kirke fra 1904 til 1916 - og til sist ved Uranienborg kirke fra 1916 til det året han døde, 1936.

Impulsene fra R. M. Forwald

Forwald skrev en rekke sanger, blant

annet for mannskor. Men det er særlig komposisjonene for piano og orgel som står igjen etter ham. Noen av disse er vel gjennomarbeidede. Særlig må nevnes hans parafrazer over kjente og kjære jule- og påskemelodier. Disse utkom i et eget hefte, som formodentlig fortsatt finnes seg i ganske mange hjem som mottar menighetsbladet i Mandal. Det var en skattet samling, som i vår familie fortsatt blir hentet frem ved juletider.

En personlig betraktning, som utøvende musiker selv, er at Rudolph Magnus Forwalds arrangementer av de kjente julemelodiene i meget stor grad har påvirket min egen spillestil som akkompagnatør til fellessang.

Kilder:

Cappelens Musikkleksikon, bd 2
Folketellingene for Stavanger, 1875/1885
Mandal Musikkforenings hjemmeside v/Ø.
Johannessen; som benytter Rolf Th. Rasmussens «Mandal Musikkforening gjennom hundre år» (1981) som kilde
Norsk Biografisk Leksikon
Rogalyd (Sølvberget Musikkbibliotek) - en nettside som bruker et festskrift om organister i Stavangerområdet (1998), som kilde
Syrdahl, A.: Mandal kirke, 1998
Slettan, B.: Mandal bys historie, 2006
Wikipedia

EN KURIOSITET FOR SLEKTSGRANSKERE

Rudolph Magnus Forwalds far, Ludvig Sverre, kom fra Danmark. Han ble født i 1813. Det var en tid uklart hvilket opphav Ludvig Sverre egentlig hadde. Men før han døde, skal det ha blitt fastslått at han var av adelig slekt. Hans far var grev Adam Gotlob Ferdinand Moltke - og hans mor komtesse Ida Birgitta Raben.

Dette betyr at det har sittet to personer av adelslekt på Mandal kirkes orgelkrakk. På bakgrunn av denne slekthistoriske kjensgjerning, tok Rudolph Magnus' eldre bror, fiolinisten Ludvig Martin, etternavnet von Moltke. Begge Ludvig Sverre Forwalds sønner sies å ha overgått sin far, musikalsk.

ÅRETS JULEKUNSTNER: EDDA HOLMESLAND SNAPRUD

«Jeg synes ikke det er en bragd å fylle 80, snarere en grunn til takknemlighet for at man fremdeles er nogenlunde frisk og i full fart».

Edda Holmesland Snaprud foran noen av sine malerier. «Jeg ønsker at bildene mine skal gi et slags friminutt, noe å se på som gjør at du kan slappe av.»

Av Johanna Engamo

I høst hadde Edda Holmesland Snaprud stor utstilling i Buen, og selv om det var tilfeldig at denne kom samme år som at hun fylte 80 sier hun at det var en fin anledning til å markere jubileum av et langt liv som kunstner.

«Allerede som barn tegnet og malte jeg mye. Favorittaktiviteten til oss søsknene når vi var inne var å sitte ved kammersbordet og tegne. Min første oljemaling fikk jeg da jeg var 12 år.» Edda vokste opp

på Holmesland i Holum, hun hadde en bestefar og to onkler som var kunstnerisk begavet, men om ingen av dem var utdannet innenfor kunst fikk Edda reise til Bergen for å ta utdanning der. I tillegg har hun utdanning fra en utveksling av studenter mellom Bergen kunsthøgskole og kunsthøgskolen i Münster i Tyskland, samt fra Sverige og Spania.

Det er ikke lett å livnære seg som kunstner. «I blant skulle jeg kunne leve godt

av det, og i blant ikke leve av det i det hele tatt. Det er ikke mange kunstnere som kan leve av kunsten alene.» Edda bodde med sin familie i Stockholm i 23 år, der underviste hun en tiårsperiode på kveldsskole, både for barn og voksne. Etter at hun kom tilbake til Norge har hun blant annet undervist for barn og ungdom som har vært med i Ungdommens Kulturmønstring.

I dag sliter mange unge psykisk, dette har Edda sine tanker om: «Jeg tror alltid unge har slitt psykisk, jeg tror ikke det er så stor forskjell på nå og hvordan det var tidligere. Nå får det derimot mer fokus, noe som er bra. Men ambisjonene til ungdommen er høye, det gir stress som igjen skaper sykdom. Jeg ønsker med kunsten å gi rom for avkobling fra penger og jag og fokusere på at livet består av så mye mer.» Hun håper at bildene er med på å gi fristed for forventningene. «Livet blir vanskelig når ambisjonene blir så høye at man ikke har mulighet for å lykkes, det skulle jeg gjerne gi en motvekt til.»

Edda forteller om en liten gutt som en gang sa til henne: «Når jeg blir stor så skal jeg tjene mye penger.» - en vanlig ambisjon når man for første gang har oppdaget at man kan kjøpe noe for penger. «Det blir et nokså tomt liv om det er målet. Penger har egentlig ingen betydning, det er å leve og kjenne at man lever som betyr noe. Samtidig som man trenger penger for å kunne betale regninger og leve godt.»

«Jeg håper at bildene mine blant annet kan gi ro, hvile og glede, men også uttrykk for brusende opprør slik man kan kjenne når verden går i mot.» Edda ønsker å formidle at om livet skulle se aldri så svart ut så går det opp-over også. «Livet er en berg- og dalbane. Det blir lysere tider selv om det er mørkt. Jeg vil ikke aksentuere elendighetene i verden. Jeg kan også male triste ting, for selv om livet nå er trist så kan det hende, og det er jeg nokså sikker på, at det vil gå bedre.»

Edda får mange tilbakemeldinger, og det syns hun er gledelig. «Når jeg får høre at kunsten min gir mennesker en optimistisk følelse, da har jeg oppnådd noe av det jeg ønsker.»

Jeg forteller henne at det var lyset i bildene hennes som fascinerte meg første gang jeg så dem. «Lyset i bildene mine er veldig viktig. Jeg bruker ellers mye blått og naturfarger, farger som inspirerer.» Hun sier at hun sjelden bruker grønt, dette til tross for at hun nyter å bruke naturen til rekreasjon og inspirasjon. «Det grønne er en komplisert farge, den kan bli veldig vond. Jeg foretrekker varme farger. Når jeg bruker grønt er det gjerne som en forklaring på noe.»

I tillegg til naturen blir Edda inspirert av musikk og litteratur. «Jeg kan lese en setning i en roman, et dikt eller en fortelling som plutselig gjør at alt ramler på plass når jeg jobber med et bilde.» Utstillingen hun hadde i Buen het «Rapsody in blue» etter et stykke av George Gershwin. «Når jeg jobber hører jeg på klassisk musikk. Musikken inspirerer, setter meg i gang.»

På sin egen hjemmeside sier hun: «Musikk, natur, dikt, former og farger. Alt dette er med på å gi assosiasjoner til mine bilder. På den måten kan man si, at bilder hele tiden, bevisst eller ubevisst, er i mine tanker. Hus, trapper og sommerfugler dukker stadig opp i mine bilder. Hus ser jeg på som mennesker, eller som et symbol for mennesker. Vi bor i hus, liksom vår sjel eller vårt liv «bor» i vår kropp. I mine trapper kan man bare gå opp, - fordi de symboliserer vår utvikling som mennesker. Sommerfuglene er som det fineste i menneskene - er man uforsiktig, går de i stykker.»

Edda har som de fleste opplevd både oppturer og nedturer. Jeg spør henne hvilke tanker hun har om fremtiden. «Jeg tar en dag av gangen, det har jeg alltid gjort. Og så er det slik, at selv om man fyller år og på papiret blir ett år eldre så er man den man er.» Hun sier at hvis hun kan leve som hun gjør nå, så har hun det bra. «Du kan glede deg,» sier hun, «når man blir eldre slipper man de store forventningene unge har til at man skal være så vellykket.»

At Edda har mye å formidle gjennom både sin kunst og det hun sier, er det ingen tvil om. Hun avslutter også med dette: «Forventer man seg for mye blir det aldri bra.» Det gir oss virkelig noe å tenke på i høstmørket frem mot jul og i livet forøvrig.

Slekters gang

Døpte i Mandal

Aksel Skodje Ree
Julie Helland Nilsen
Tilia Berthelsen Tillerli
Tomine Olsen Nomedal
Jonas Myrvold Nielsen
Fillip Arian Skoie-Behbahani
Jakob Greger Langvann Nørgaard
Elina Ulvestad Kiledal
Øystein Ask Skaug
Sigrid Spilling
Ellinor Kurjenniemi Møll
Leo Hansen Lande
Alina Dyrstad-Myran
Victoria Johansen
Pia Olevine Voreland Kjær
Astrid Helena Isaksen
Nora Nygård Lundevik
Anna Amalie Foss Systad
Vilja Winther
Felix Sørensen Gabrielsen
Emilie Reymert
Theodor Flores Løvslund
Trym Kige Halvorsen
Elena Svindland Bakketeig
Leah Tønnesen Medby
Martin Spilling
Lydia Sandal Olsen
Sebastian Sandnes Iotti
Matilde Sandnes Iotti
Storm Elias Hesselbjerg Groth
Juli Elise Eikså Larsen
Viktor Stalsberg
Nikolas Stalsberg
Kaja Hansen Aavik
Mathea Molaug Wangelsten
Ulrik Midling Støen
Ludvig Bentsen Skajaa
Turine Adelen Frandsen Tveit
Olai Frydnes Aamlid
Noah Vatland
Mathias Skogen
Lars Torkelsen
Lavrans Spilling Halvorsen
Oline Sunde Espedal
Karsten Eriksen
Torje Bodin Hageland
Josefine Sunde-Dahl
Markus Johan Ellenes
Vilja Aurora Steen-Nygård
Sara Egeli

Døde i Mandal

Olga Kristine Salvesen (f. 1919)
Erling Roar Buksholt (f. 1953)
Øyvind Aanonsen
Reidun Rasmussen Schau (f. 1947)
Bjørn Gunnar Ugland (f. 1938)
Arvid Muldbakken (f. 1937)
Ellen Signy Pedersen (f. 1921)
Torleif Julius Tørresen (f. 1929)
Arnhild Kristiansen (f. 1946)
Aslaug Johansen (f. 1927)
Roar Arne Løseth (f. 1947)
Torvald Oftedal (f. 1935)
Frode Andre Wiesener (f. 1964)
Terje Clausen (f. 1938)
Oskar Ådnebergli (f. 1936)
Ellen Holte (f. 1934)
Svanhild Johnsen (f. 1934)
Bjørn Kirsten Henriksen (f. 1948)
Snefrid Knutsen (f. 1958)
Aud Henny Sand (f. 1932)
Per Kristian Olsen (f. 1943)
Linn Ræga Olsen (f. 1997)
Nils Eugen Frivoll (f. 1934)
Thor Gjertsen (f. 1944)
Finn Thomassen (f. 1923)

Sigrun Othilie Lønning (f. 1936)
Marianne Pedersen (f. 1948)
Hans Rummelhoff Møller (f. 1922)
Kjell Georg Mørkestøl (f. 1949)
Anne Sofie Foshaugen (f. 1937)
Magne August Briseid (f. 1933)
Siw Monica Falkenhaus (f. 1972)
Øyvind Fredriksen (f. 1960)
Kirsten Hansen (f. 1938)
Øistein Thorkildsen (f. 1933)
Oluf Lohne (f. 1924)
Randi Lovise Ruud (f. 1922)
Alf Vinje (f. 1923)
Trond Berntsen (f. 1964)
Lars Erik Pedersen (f. 1956)
Randi Skogsfjord (f. 1923)
Emilie Jahnsen (f. 1921)
Rigmor Gismerøy Tobiassen (f. 1938)
Jenny Emilie Ahlsen Aanensen (f. 1920)
Per Michaelsen
Rolf Haraldstad (f. 1924)
Vetle Kråkeland (f. 2000)
Ester Rasmussen (f. 1934)
Anne Marie Hodnemyr (f. 1941)
Anne Victoria Larsen (f. 1921)
Arne Gordon Halvorsen (f. 1928)
Berit Margot Dybesland
Einar Kåre Spetland
Arne Karlsholmen (f. 1940)
Kari Fredriksen
Helga Alfhild Nilsen (f. 1936)
Jonas Sivertsen (f. 1929)
Ester Ramsland
Wenche Hansen
Bjørn Nilsen (f. 1936)
Svein Oskar Haagensen (f. 1944)
Kirsten Judith Hedstrøm (f. 1932)
Finn Tørresen (f. 1932)
Torbjørn Høviskeland (f. 1928)
Arne Lunde (f. 1930)
Solveig Toftenes (f. 1928)
Kathrine Kristiansen (f. 1926)
Tor Svend Håland (f. 1949)
Per Arne Flemming (f. 1946)
Astrid Veamyhr (f. 1932)
Henry Le Maitre (f. 1949)
Arnhild Olsen (f. 1933)
Ådne Findreng (f. 1930)
Maria Tjomsland (f. 1927)
Tom Ivar Gumpen (f. 1950)
Finn Ousland (f. 1925)
Ernst Normann Nilsen (f. 1937)
Kjell Tarald Hartmark (f. 1952)
Edith Nilsen Hille (f. 1924)
Egil Arne Johansen (f. 1953)
Birgit Jenssen (f. 1922)

Døpte i Holum

Tobias Bråthen Røiseland
Leona Møll Farestad
Samuel Ringen
Eli Marie Imeland
Leah Marita Ynnesdal Skreros
Siri Linn Bjørkelid
Thor Martin Bjørkelid
Andreas Holbek
Anna Maria Lerbæk
Arian Elander Engervik Waage

Døde i Holum

Solveig Røiseland (f. 1928)
Odd Bang (f. 1939)
Svein Olav Waadne-Stoveland (f. 1957)
Ole Varhaug (f. 1943)
Alv Theodor Kallhovd (f. 1930)
Morten Eikeland (f. 1933)
Tordis Irma Johansen (f. 1941)

NOE UFORUTSETT HAR SKJEDD!

Hvorfor feirer kirken jul? Vi feirer ikke jul fordi vi tror at Gud er til, eller fordi Gud har skapt den fantastisk flotte jordkloden som vi bor på. Heller ikke fordi han har skapt hver eneste en av oss unike. Dette tror vi og bekjenner vi i hver eneste gudstjeneste. Gud som skaper er en umistelig tanke for kirken. Vi forkynner derfor at det er vår plikt å kjempe for menneskeverdet som er truet, og å ta vare på skaperverket som vi er i ferd med å ødelegge.

Men jul feirer vi av en annen grunn. Vi feirer jul fordi noe helt uventet og nytt skjedde i vår verden. Noe som aldri hadde skjedd før og som var fremmed for alle filosofer og religiøse ledere.

Vi feirer jul fordi Gud, som var til før verden ble skapt, valgte å bøye seg ned til oss mennesker. Når Betlehemsmarken fylles av sangen: «*Ere være Gud i det høyeste og fred på jorden blant mennesker Gud har glede i!*», er det fordi det uventede har skjedd. Han som har all makt, gav avkall på sin verdighet for å bli født som en av oss.

Vi mennesker har en dobbelthet i oss. Ingen ting er som et menneske, selve kronen på skaperverket. Samtidig er det ingen som kan ødelegge de relasjonene vi står i, som oss mennesker. Det gjelder forholdet til våre medmennesker, skaperverket og til Skaperen. Jens Bjørneboe sier derfor: «*Hvem er et menneske som ikke vet, vi trenger nåde og barmhjertighet?*»

Min salme

Anne Hågan

Mitt hjerte alltid vanker

Jeg var der - like ved Jesu føderom. Etter å ha gått gjennom den lave inngangsdøren til fødselskirken i Betlehem, som sies å være bygd over fødselsgrotten der Jesus ble født, så stod jeg der. Jeg var på hellig grunn.

*"Der samles mine tanker som i sin hovedsum.
Der er min lengsel hjemme,
der har min tro sin skatt."*

Hans Adolph Brorson har satt ord på Jesus storhet og herlighet som han gav avkall på for i kjærlighet å frelse oss fortapte mennesker. Kontrastene er store til det som møtte ham her. Må de to siste versene få være vårt gjensvar!

*Akk kom, jeg opp vil lukke
Mitt hjerte og mitt sinn
og full av lengsel sukke:
Kom Jesus, dog herinn!
Det er ei fremmed bolig,
Du har den selv jo kjøpt,
Så skal du blive trolig
Her i mitt hjerte svøpt.*

*Jeg gjerne palmegrene
Vil om din krybbe strø,
For dig, for dig alene
Jeg leve vil og dø.
Kom la min sjel dog finne
Sin rette gledes stund,
At du er født her inne
I hjertets dype grunn!*

SIDEN SIST

Glimt fra årets natturnering

Tårnagenthelg

Klesbyttedag

Familiebaluba

SLUSH-kurs

16 deltakere deltok 16.-17. nov. på SLUSH-kurs på Skogtun. SLUSH står for Sprell Levende Unge Søndagsskole Hjelpere. Ti av dem var fra Mandal, og vi gleder oss over denne gjengen med nye medarbeidere i søndagsskolen.

Agent for rettferdighet

Kirkesenteret i Mandal

Sokneprestkontoret/menighetsrådene
Kirkevergen/Mandal Kirkelige
Fellesråd, Mandal prosti

Post: Postboks 210, 4503 Mandal
Besøk: Skarvøyveien 34, 4517 Mandal
Mandag - fredag kl. 10.00 - 14.00
25. juni - 13. august kl. 10.00-12.00

Telefon: 38 27 28 70
post@mandal.kirken.no
www.mandal.kirken.no

Kirkeverge
Øystein Ramstad
ofr@mandal.kirken.no > 907 97 670

Konsulent
Tanja Sævik Husby
tsh@mandal.kirken.no > 38 26 25 89

Konsulent
Dianne Lauen Singstad
dls@mandal.kirken.no > 38 26 23 35

Konsulent
Henriette M. Reiersen
hmr@mandal.kirken.no > 38 26 25 88

Kirkegårdene
Einar Sørensen
es@mandal.kirken.no > 958 56 820
Torbjørn Kloster
tk@mandal.kirken.no > 402 37 089

Leder Mandal menighetsråd
Anne Marie Telhaug Winsnes
411 27 229

Leder Holum menighetsråd
John Kittelstad > 952 90 656

Leder Mandal Kirkelige Fellesråd
Ragnvald Madland > 901 10 064

Mandal kirke, Sakristi: 38 26 15 18

Kirketjener
Tor-Magne Stoveland > 915 72 516
tms@mandal.kirken.no

Holum kirke, kirketjener
Marit Røiseland > 38 26 74 28

Harkmark kirke, kontaktperson
Einar Sørensen
es@mandal.kirken.no > 958 56 820

Skjernøy kapell, kirketjener/klokker
Turnus

Prost
Per Ragnar Haraldstad
prh@mandal.kirken.no > 951 08 788

Sokneprest Holum
Bjørnar Øybekk

Sokneprest Mandal
Eva Marie Jansvik
emj@mandal.kirken.no > 980 81 075

Vakhavende prest Vest-Agder
954 92 963
Hverdager kl. 17.00 - 08.00
Helg kl. 00.00 - 24.00

Prostiprest
Helene Lohne Kristensen
helenelohnekristensen@gmail.com
911 52 783

Kantor
Britt Turid Madsen
btm@mandal.kirken.no > 976 93 826

Trosopplæring

Undervisningsleder
Oddveig F. Olsson
ofo@mandal.kirken.no > 926 07 913

Menighetspedagog
Lotte Ploug Aalvik
lpa@mandal.kirken.no > 922 32 901

På kirkebakken

Utgivere: Menighetsrådene
i Mandal og Holum
Postboks 210, 4503 Mandal
Bankgiro: 3040 07 10852

Redaktør: Johanna Engamo

Redaksjonskomité

Øyvind Braadland
Eva Marie Jansvik
Johanna Engamo
Tom Midtbø Dahl

Redaksjonen trenger flere
medarbeidere! Ta kontakt med
redaktør om du liker å skrive og har
lyst på en oppgave i redaksjonen!

Kontakt
post@mandal.kirken.no

Har du bidrag til bladet?

Kontakt redaksjonen

Forside/bakside:

Edda Holmesland Snaprud

Design og trykk:

Bjorvand & co AS

Neste utgave: 13. februar

Frist: 21. januar

Gaver til bladet

Kr 200: EAF Berg, BKK **Kr 250:** S. Røiseland, O. Aalvik **Kr 300:** S. Larsen, A. Gullberg
Kr 500: GRN Rosseland. Anonyme gaver: kr 100,-.

Misjonsvinduet

Menighetenes misjonsprosjekt:

Japan: Mikunoso menighet (NMS).

Egypt: Stefanusalliansens arbeid blant
barna i Kairos slum.

Tyrkia: Stefanusalliansens arbeid i Antalya
menighet.

Mali: Normisjons arbeid blant
Malinkefolket.

Vær med i bønn for disse!
Be også for Inger Lise Bjørkelid
sitt virke i Thailand. Vi ber for Kristoffer
Lønning Tørressen, ambulerende
sjømannsprest i Australia og New Zealand.

SPAREBANKEN
SØR

Egeland Rør

NØDINGS
DELIKATESSE

ARNE DAMMAN AS
båt - motor - moped sykkel - motorsag - hagemaskiner - service
Øvrebyen - tlf. 38 27 90 80
www.damman.no

PETTERSEN VESTBAKKE & CO
ADVOKATFIRMA
Advokat Åshild Schmidt, tlf. 930 84 244

SØRMEGLEREN
38 26 66 66 | mandal@sormegleren.no

WALVICK
BYGG
ENDRE WALVICK
Tlf. 97 06 32 35

EDGAR'S BAKERI
& KONDITORI
Tlf. 38 27 15 55
Mandal

Boots apotek
ved inngang vest på AMFI Mandal

Gumpens Auto Mandal AS
Sommerkroevien 1, Skinsnes
Tel. 38 27 29 50
V*A*G forhandleren i Mandal

Kastellet
- glede i hver smak -
Telefon: 38 60 08 20
www.kastellet.no

Nordea

Kjorvandsland
HOTEL

TILT.MEDIA
NYTENKENDE OG EFFEKTIV
GODKJENT DRONEFOTOGRAF
STREAMING - EVENT
DOKUMENTAR - REKLAME
www.TILTMEDIA.no post@tiltmedia.no

euronics
Store Elvegata 87
4517 Mandal
Tel. 38 26 01 06

HUSFLIDEN
Store Elvegata 27 - tlf. 38 27 29 00

Arne Frivoll
TRANSPORT

YX Holum
Møll Bensinstasjon AS
4519 Holum

Aurebekk
Gartneri as

Arthur Berge
Triumph
- UNDERTØYSAVDELING -

TRYGG
Nøstet Kjetting a/s

Trebygg as
John Kittelstad, tlf. 952 90 656

FARGERIKE
MANDAL FARVEHANDEL AS
Kastellgt 11-13, 4514 Mandal - Tel. 38 27 10 50

happy homes

MAGNUS JENSSEN
Johnstonsgt. 22 - Mandal. Tlf. 38 26 31 12

Lindesnes
www.l-a.no
Tipstelefon 917 00 100
Gierts Karis plass, Mandal
Tlf. 38 27 10 00 - Faks 38 27 10 01

BJORVAND & CO
DESIGN / PRINT / PRODUKSJON

Westernen System

Arne Frivoll
TRANSPORT

MB MANDAL BILTEKNIKK A/S
Sommerkroevien 2, Skinsnes - tlf. 38 26 11 00

Konsmo
hus
Konsmo
Fabrikker a.s

Blomsterverkstedet
Store Elvegata 10
Tlf. 38 26 10 06

HJORTELANDS
Aut. Rørleggerforretning AS
Marnav. 29B
Tlf. 38 26 23 91 - 4517 Mandal

Mo-stua. Rammeverksted
Finn Vidar Mo, Neseveien 2B, 4514 Mandal
Mobiltelefon: 951 55 577

Besøk vår
BRUKT-BUTIKK.no
Bryggegate v/ Politistasjonen
Vi henter og bringer!
Ring 993 742 54 / 489 97 548
Stikk innom butikken for en god handel!

Kjorvandsland
HOTEL

Kurs / møter / selskapsarrangement / minnestund etter begravelse
- i samarbeid med menighetshuset

Kjorvandsland
HOTEL

EiendomsMegler 1

Store Elvegata 11B, 4514 Mandal
Tlf. 38 26 77 10
www.eiendomsmegler1.no

REGNSKAP SØR AS

Regnskapsføring for primærnæringer og annen næringsvirksomhet samt organisasjoner og menigheter.

Gustav Vigelandsvai 39, 4514 Mandal
Tlf. 38 26 44 33 - Faks: 38 26 46 98
E-post: post@regnskapsor.no

GRAVMONUMENTER SKIFER & GRANITT

- Nye monumenter
- Tilskjært på mål
- Navnetilføyelser
- Skiferfliser
- Oppussing, omsliping
- Bruddskifer

Sørlands STEIN a.s

Vigeland - 4520 Sør-Audnedal Tlf.: 38 25 64 00
Fax: 38 25 78 60 post@sorlandsstein.no
www.sorlandsstein.no

FIRSTSTOP

- profesjonell dekkservice

Tidligere Dekk 1

Avd. Mandal, tlf. 38 26 65 55

Sommerkroevien 9,
Postboks 1476, Skinsnes, 4505 Mandal

bayauto

ford i sør

Tlf. 38 27 23 00

ÅPNINGSTIDER
Man - fre: 07.30-16.00 / Tors: 07.30-19.00 / Lør: 10.00-14.00

SOLSKJERMING FOR NÆRINGSBYGG

SOLSKJERMING
KOOLSHADE
SPECIAL PRODUKTER SØR

STOPP VARMEN - BEHOLD UTSIKTEN!
38 01 55 94 - www.spesialprodukter.no

Vi kan tilby selskapslokale for inntil 45 pers.
Bryllup/konfirmasjoner/bursdager/blåturner med aktiviteter.

UTKJØRING AV KOLDTBORD, SNITTER OG KAKER

Har overnatting.
Tlf. 38 28 69 75 / mob. 975 69 121
information@hogestveitnaturcamp.no
www.hogestveitnaturcamp.no

BRG

www.brgruppen.no

AMFI MANDAL

Søgne og Songdalen Begravelsesbyrå

Tlf. 38 05 01 35 - hele døgnet
Innehaver: Kjell Dahl

Håland utstyr as

Gardiner, Sengetøy, Interjør Tekstiler
Torvet i Mandal - tlf.: 38 26 26 55

Elektro Sør

www.elektro-sor.no

DØGNVAKT/SENTRALBORD
38 27 13 90

JØLSTAD

begravelsesbyrå - Mandal

Åse Gulbrandsen

Tlf. 97 88 88 11 (24 timer)

www.jolstad.no

Begravelsesbyråkjeden Jølstad

GHV

Systeminnredning

www.ghv.no • 38 01 55 90

Kvalitet og trygghet gjennom 40 år!

- Gulv - Himling - Vegg
- Spesialinnredning
- Akustisk regulering
- Foldevegg
- Teleskoptribune
- Solskjerming
- Fasadearkitektur

Sjøsanden feriesenter as

Kontorsenteret as.

Torjusheigata 4, 4501 Mandal Tlf. 38 26 35 50

EIKAAS

BAKERI, DAGLIGVARE OG BENSINSTASJON
ÅPENT FRA FØR HANEN GALER TIL KL. 23.00
ALLE DAGER

SPAR

HOLUM NÆRKJØP AS

Mbt

VIGELAND TRANSPORT AS
Mikkelsmyrveien, 4515 Mandal

GULLSMED
DANIELSENS EFTF.

LANDES BEGRAVELSESBYRÅ
MANDAL

INGEN EIER
ANDRES SORG

VAKTTELEFON HELE DØGNET:
900 98 006

www.landes.no
Halseveien 1, 4517 Mandal
f landesbegravelsesbyra

VELKOMMEN TIL KIRKE

MANDAL KIRKE

Søndag 9. desember kl. 11.00
2. søndag i advent

Gudstjeneste.
Per Ragnar Haraldstad.
Takkoffer til Givertjenesten for barn og unge.

Søndag 9. desember kl. 18.00
Julekonsert

Søndag 16. desember kl. 11.00
3. søndag i advent

Gudstj. Eva Marie Jansvik.
Takkoffer til menighetens arbeid.

Mandag 24. desember kl. 14.30
Julaften

Familiegudstj. Eva Marie Jansvik. Mandal barnegospel og Soulchildren synger. Blåserekke. Takkoffer til Mandal søndagsskoler og Stefanus-alliansen.

Mandag 24. desember kl. 16.00
Julaften

Familiegudstj. Eva Marie Jansvik. Sang av Ørjan Bruskeland Hinna. Blåserekke. Takkoffer til Kirkens Nødhjelp.

Tirsdag 25. desember kl. 12.00
1. juledag

Høytidsgudstj. Per Ragnar Haraldstad. Sang av Ingeborg Marie Jakobsen. Blåserekke. Takkoffer til Sjømannskirken.

Mandag 31. desember kl. 18.00
Nyttårsaften

Kveldsgudstj. Per Ragnar Haraldstad. Takkoffer menighetens arbeid.

Tirsdag 1. januar kl. 12.00
Nyttårsdag

Høytidsgudstj. Eva Marie Jansvik.

Søndag 6. januar kl. 11.00
Kristi Åpenbaringsdag / Helligtrekongersdag

Gudstjeneste.
Per Ragnar Haraldstad.

Søndag 13. januar kl. 11.00

2. s. i åpenbaringstiden
Presentasjon av konfirmantene.
Eva Marie Jansvik.

Søndag 20. januar kl. 11.00

3. s. i åpenbaringstiden
Gudstjeneste.
Per Ragnar Haraldstad.

Søndag 27. januar kl. 11.00

4. s. i åpenbaringstiden
Familiegudstjeneste.
Eva Marie Jansvik.

Søndag 3. februar kl. 11.00

5. s. i åpenbaringstiden
Gudstjeneste.
Bjørnar Johnsen Øybekk.

Søndag 10. februar kl. 11.00

6. s. i åpenbaringstiden
Familiegudstjeneste.
Bjørnar Johnsen Øybekk.
Juniorkonfirmanter.

HOLUM KIRKE

Mandag 24. desember kl. 16.00

Julaften
Familiegudstjeneste.
Bjørnar Johnsen Øybekk.
Takkoffer til misjonsprosjektet Stefanusalliansen.

Tirsdag 25. desember kl. 11.00
1. juledag

Høytidsgudstjeneste.
Bjørnar Johnsen Øybekk.
Takkoffer til menighetens arbeid.

Fredag 28. desember kl. 18.00
Julekonsert

Mandag 31. desember kl. 23.00
Nyttårsaften

Kveldsgudstjeneste.
Bjørnar Johnsen Øybekk
Takkoffer til Holum KrUF

Søndag 13. januar kl. 17.00
Holum bedehus

2. s. i åpenbaringstiden
Gudstjeneste.
Bjørnar Johnsen Øybekk.

Søndag 27. januar kl. 11.00

4. s. i åpenbaringstiden
Gudstjeneste.
Per Ragnar Haraldstad.

Søndag 10. februar kl. 17.00

6. s. i åpenbaringstiden
Familiegudstjeneste.
Bjørnar Johnsen Øybekk.
Juniorkonfirmanter.

SKJERNØY KAPELL

Søndag 16. desember kl. 15.00

3. s. i adventstiden
Familiegudstjeneste.
Eva Marie Jansvik.

Mandag 24. desember kl. 14.30

Julaften
Familiegudstjeneste/julespill.
Bjørnar Johnsen Øybekk.

Onsdag 26. desember kl. 11.00

2. juledag
Høytidsgudstjeneste.
Per Ragnar Haraldstad.

Søndag 20. januar kl. 11.00

3. s. i åpenbaringstiden
Presentasjon av konfirmantene.
Bjørnar Johnsen Øybekk.

Søndag 10. februar kl. 11.00

6. s. i åpenbaringstiden
Eva Marie Jansvik

HARKMARK KIRKE

Søndag 9. desember kl. 11.00
2. søndag i advent

Gudstjeneste.
Bjørnar Johnsen Øybekk.
Takkoffer til søndagsskolen.

Tirsdag 11. desember kl. 19.00
Julekonsert

Mandag 24. desember kl. 16.00
Julaften

Familiegudstjeneste.
Per Ragnar Haraldstad.
Takkoffer til Kirkens Nødhjelp.

Onsdag 26. desember kl. 11.00

2. juledag
Høytidsgudstjeneste.
Bjørnar Johnsen Øybekk.
Takkoffer til Sjømannskirken.

Søndag 13. januar kl. 11.00

2. s. i åpenbaringstiden
Presentasjon av konfirmantene.
Bjørnar Johnsen Øybekk.

3. februar kl. 11.00

5. s. i åpenbaringstiden
Gudstjeneste.
Eva Marie Jansvik.

KIRKESKYSS

Mandal kirke, 38 26 15 18
Søndag kl. 09.15 - 10.00

Holum kirke:

Ingrid Valand: 952 86 817
Åshild Feed: 38 26 74 18

Harkmark kirke:

Marit Egenes: 38 26 81 25

GUDSTJENESTE SMS

Send «SMS-gudstjeneste, 'ditt navn', ønsket kirke» til 900 80 229

